

Rapport fra eksternt skolevurdering

Haraldsvang skole, Haugesund kommune

oktober 2009

Forord

Rammen for det kommunale systemet for skolevurdering bygger på Opplæringsloven § 13-10, og forskriften til Opplæringsloven § 2-1 og 2-2. Systemet for skolevurdering skal være et redskap som skoleeier og skolen opplever som nyttig i det å utvikle skolen. Skoleeier er oppdragsgiver for vurderingsoppdraget.

Skoleeier har valgt **Tilpasset opplæring** som område for ekstern vurdering i vurderingsperioden 2008-2011. Det valgte området har betydning for elevenes læring og læringsutbytte og omfatter skolen som organisasjon.

Ekstern skolevurdering består av

- hovedområder og Kjennetegn på god praksis
- analyse av dokumentasjon, observasjon og intervju
- rapport og tilbakemelding
- oppfølging

Mål med vurderingsarbeidet er

- å gi et bilde av elevenes læring
- å gi hjelp i vurderings- og utviklingsarbeidet og stimulere til videre utvikling i skolen
- å kunne dokumentere kvalitet i skolen

I. Fakta om skolen

Skole:	Haraldsvang
Rektor:	Mary Anne Vestre
Skoletype:	Ungdomsskole
Antall lærere:	49
Antall elever og klasser:	519, 18 klasser
Dato for vurdering:	sept-nov. 2009

II. Deltakere i vurderingsarbeidet

Skolevurderere, stilling og kommune:	
André Håland	Kontaktlærer Førre skole, Tysvær kommune
Marianne Notland	Und.inspektør u.trinn Skåredalen, Hgsd kommune
Arnhild Johannessen	Ped.psyk rådgiver PPT, Haugesund kommune
Bjørn Nøttum	Und.inspektør Breidablik læringscenter, Hgsd kommune
Linda Merete Strand	Veileder/lærer Ped.sen/Håvåsen skole, Hgsd kommune

Informanter som er brukt i vurderingsarbeidet: Elever, foresatte, lærere, og skoleledelsen ved Haraldsvang skole.

III. Grunnlag for vurdering

Skolevurderingen har følgende hovedområder innenfor Tilpasset opplæring:

- Læring og læringsmiljø
- Planlegging og vurdering for læring
- Skolen som lærende organisasjon

For hvert hovedområde er det utarbeidet kjennetegntegn på god praksis. Kjennetegnene er utformet som påstander og uttrykker aksepterte og forskningsbaserte standarder for god praksis innen Tilpasset opplæring. Kjennetegnene på god praksis er utarbeidet av skolevurdererne med innspill fra skolen.

Kjennetegn på god praksis innenfor Tilpasset opplæring

Læring og læringsmiljø

- Elevene er engasjerte og deltar i læringsprosessen
- Elevene bruker læringsstrategier for å organisere egen læring
- Elevene samarbeider for å fremme læring og utvikling
- Undervisningen er variert og elevene bruker ulike hjelpemidler og læringsarenaer
- Lærer er faglig trygg og formidler lærerstoffet på en engasjerende måte
- Lærer har høye forventninger til elevene
- Lærer kjenner den enkelte elevs behov og gir utfordringer som elevene kan strekke seg etter
- Det er kultur for å ha faglige ambisjoner i klassen
- Lærer og foresatte samarbeider om å tilrettelegge elevens læring og utvikling
- Lærer er en tydelig leder og det er gode relasjoner i klassen
- Lærer er en god rollemodell for elevene

Planlegging og vurdering for læring

- Læringsarbeidet er godt planlagt og gjennomført
- Elevene arbeider etter tydelige læringsmål. De vet hva de skal lære og hvorfor
- Det er god sammenheng mellom læringsmål og læringsaktivitet
- Læringsøktene har god oppstart, gjennomføring og oppsummering
- Elevene vet hvilke kriterier som ligger til grunn for vurderingen
- Lærer gir læringsstøttende fremovermeldinger
- Elevene deltar i planlegging og vurdering av eget arbeid og faglig utvikling
- Lærer støtter og oppmuntrer elevene underveis i læringsløpet

Skolen som lærende organisasjon

- Skolen har en felles forståelse av tilpasset opplæring
- Skolens ledelse har fokus på læring
- Skolen bruker resultater fra kartlegginger og nasjonale prøver for å heve elevenes læringsutbytte
- Lærerne har mulighet til å lære, reflektere, samarbeide og dele gode erfaringer
- Lærer holder seg faglig oppdatert
- Skoleledelsen legger til rette for faglig utvikling
- Skoleledelsen har oversikt over lærernes kompetanse og bruker denne på en bevisst måte
- Lærerne er lojale til skolens vedtatte planer
- Skolen har rutiner for og gjennomfører utviklingssamtale og trekantsamtale

IV. Metode og verktøy

I vurderingsoppdraget er følgende metoder og verktøy benyttet:

- analyse av innsendte dokumenter, samt egenvurderingen og rektors analyse av denne
- teorier, lover og forskrifter
- kjennetegn på god praksis
- intervjuer med 33 lærere, 18 elever, 4 foresatte og 4 fra skoleledelse
- observasjon av undervisningen, 25 undervisningsøkter

Vurdererne har på forhånd utarbeidet ulike intervjuguider til støtte i samtaler med nevnte grupper.

Dokumentasjon (intervjuer, notater, ukeplaner m.m.) som er brukt i vurderingsarbeidet sees på som interne arbeidsdokumenter og vil ikke bli lagt ved denne rapporten, men bli makulert.

V. Oppsummering/konklusjon

På Haraldsvang skole har personalet en felles oppfatning av Tilpasset opplæring. Det er en skole med god trivsel både blant elever, personalet og ledelse. Dette gjenspeiles i gode resultater på Olweus-, Medarbeider- og Elevundersøkelsen.

Skolen har et stort faglig fokus og høyt læringstrykk. Lærerne er faglig trygge, har god kontroll i klasserommet og høye forventninger til elevene. Blant elevene er det lov å være god. Haraldsvang skole kan vise til gode resultater på nasjonale prøver og eksamen.

Det er lagt ned et stort arbeid med å utarbeide karakterkriterier i alle fag og skolen har påbegynt en prosess med økt fokus på bruk av mål i læringsarbeidet. Både elever og lærere er kjent med læringsstrategier. Haraldsvang skole jobber aktivt for å utnytte hver enkelt lærers kompetanse.

Vi ser at Haraldsvang skole har utviklingspotensial i forhold til mer variasjon i undervisningen med tanke på ulike arbeidsmetoder, IKT og andre læringsarenaer. Elevene er lite involvert i vurdering av eget arbeid og har lav bevissthet i forhold til læringsmål.

Kriterier for karaktersetting er ikke justert i forhold til den nye vurderingsforskriften som trådte i kraft 01.08.09. Videre ser vi at skolens rutiner for oppfølging av resultater ikke er godt nok kjent i organisasjonen og blant foresatte. Skolens sterke fokus på læring vises ikke igjen i skolens visjon.

VI. Funn

Vår videre analyse bygger på funn gjort gjennom observasjoner og intervjuer. Dette er sammenholdt med skolens dokumentasjon og Kjennetegn på god praksis.

Læring og læringsmiljø

Opplæringsloven § 9a-3: " (...) skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte elev kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør"

Trivsel

Elevundersøkelsen og elevintervjuer viser at elevene trives på skolen. Gjennom lærerintervju kommer det frem at også lærerne trives godt og noen lærere mente lærernes trivsel smitter over på elevene. Skolen har også gode Olweus resultater og få elever som oppgir at de opplever mobbing. De foresatte vi intervjuet formidlet også at dette er et godt sted å være.

Skolens nåværende pedagogiske plattform legger vekt på at elevene skal oppleve trivsel. Elevene skal også læres opp til å ta ansvar og til å samarbeide. I vår observasjon så vi varierende grad av samarbeid, og lite av spesifikke samarbeidsoppgaver for elevene. Derimot så vi elever som hjalp hverandre med oppgaver og i noen tilfeller ble de oppmuntret til dette. Gjennom intervju av lærere får vi inntrykk av at begrepet samarbeidslæring ikke er et levende begrep blant dem.

Dette står i kontrast til det vi finner i skolens pedagogiske plattform under tegn på om vi lykkes med samarbeid: "Alle lærerne er kjent med og bruker metoder for samarbeidslæring i sin undervisning". I intervju med ledelsen får vi bekreftet at dette begrepet ikke er et prioritert område.

Læringsmål,
forventninger
og klasse-
ledelse

"Som tydelige ledere skal lærerne skape forståelse for formålet med opplæringen og fremstå som dyktige og engasjerte formidlere og veiledere." (Prinsipper for opplæringen, s. 5)

Skolen har startet et viktig arbeid med å få inn læringsmål på arbeidsplanene til elevene. Gjennom intervju viser lærerne stor grad av bevissthet i forhold til mål. Flere av lærerne uttrykte imidlertid usikkerhet i hvor stor grad elevene var fokusert på og klar over målene de hadde satt opp. Målene blir i følge flere lærere helst gjennomgått i begynnelsen av et tema/periodeplan. Noen hadde tanker om å kontrollere dette med små tester og lignende. I elevintervjuene bekrefter elevene at det er noen lærere som har fokus på mål og andre ikke. Elevene formidlet også at de selv var lite opptatt av målene og lite bevisste på at målene var der til hjelp for dem i læringsarbeidet. Foresattegruppen vi intervjuet viste til at trekantsamtalen særlig på 10. trinn var viktig for å bevisstgjøre elevene på læringsmålene. Det de ønsket mer av var at lærerne snakket om målene i undervisningen og tydeliggjorde målene for elevene alle tre årene. De foresatte var også opptatt av hvordan lærerne sjekket måloppnåelsen.

"Først når elevene blir kjent med målene for sitt faglige arbeid kan disse tjene som kriteriegrunnlag til å vurdere hvor langt man har beveget seg mot målet, og hva som står igjen for at dette skal nås." (Haug, 2007)

I enkeltstående timer så vi i våre observasjoner gode eksempler på presisering av læringsmål i oppstart av timene. I et flertall av timene vi observerte var dette imidlertid lite synlig. Aktiviteten i timene samsvarer i stor grad med læringsmålene på planene, men disse ble i mindre grad tydeliggjort for elevene i selve læringsøkten. Vi så også flere læringsøkter med liten grad av struktur og oppsummering i slutten av økta. Ledelsen presiserte i intervju at de her er i startfasen og at dette skal implementeres ved å støtte de som er gode eksempler og la dem spre den gode praksis.

I egenvurderingen og i intervjuene uttrykker lærerne at de er faglig trygge formidlere av lærestoffet. Dette samsvarer i stor grad med våre observasjoner i timene. Vi så også lærere som var tydelige ledere og hadde god kontroll i klasserommet. Elevundersøkelsen viser at elevene mener det er kultur for å ha høye ambisjoner på skolen, og lærer- og elevintervjuene bekrefter dette.

Variasjon og
ulike
læringsarenaer

"Tilpasset opplæring for den enkelte elev kjennetegnes ved variasjon i bruk av lærestoff, arbeidsmåter, læremidler, samt variasjon i organisering av og intensitet i opplæringen" (Prinsipper for opplæringen, s. 5)

Skolen har de siste årene hatt et stort fokus på læringsstrategier, og har utarbeidet en egen progresjonsplan. "Detta e' me gysla go' på..." uttrykker lærerne og berømmer ledelsen for å ha initiert dette arbeidet. Lærerne har gjennomført kurs i emnet og føler seg trygge innen dette området. Elevene forteller i sine intervju at de er godt kjent med flere ulike læringsstrategier. I våre observasjoner så vi få tilfeller hvor læringsstrategier ble brukt aktivt. Læringsstrategier var ikke visualisert i de klasserommene vi besøkte.

"Prinsippet om tilpasset opplæring setter store krav til differensiering av opplæringen. Med differensiering siktes det til variasjon i tilretteleggingen for elevenes læring. Differensiering handler om arbeidsmåtene som læreren/skolen bruker for å gi elevene tilpasset opplæring" (Jf veileder til opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning, 2009)

Gjennom Egenvurdering kan vi lese at lærerne i stor grad er fornøyd med sin egen variasjon av undervisningen. En stor del av elevgruppen vi intervjuet sa at undervisningen oppleves som ensartet og savner praktiske oppgaver. Elevene fremhever stor forskjell fra lærer til lærer, men mener øktene i stor grad er preget av tavleundervisning og oppgaveløsning. På den andre siden sier elevene at de får oppgaver som oppleves som utfordrende. Vi har sett eksempler på timer med variasjon, men et flertall av øktene vi observerte var preget av lite variasjon av arbeidsmåter, læremiddel og organisering. Dette gjaldt både timer i full klasse og delingstimer. Vi så eksempel på differensiering på planene. Her ble det i hovedgrad differensiert på mengde, men vi så også eksempler på nivå-differensiering. De foresatte uttalte at de ønsket mer variasjon og mengdetrening. De ønsket fokus på å "oppnå kompetansemålene, ikke komme igjennom bøkene".

Basen er en arena for elever som trenger ekstra tilpasset undervisning. Representanter for de foresatte påpekte Basen som et vellykket tiltak for denne gruppen elever. Dette inntrykket fikk vi bekreftet gjennom observasjon.

Rektor påpeker i sin analyse av Egenvurderingen at "Skolen sliter med å kunne variere undervisningen". Dette begrunnes med store klasser, få klasserom og andre ytre rammefaktorer. Videre sier rektor at: "Skolen trenger flere læringsarenaer og hjelpemiddel som er tilpasset dagens behov og som gir muligheter for andre undervisningsmetoder". Lærerne bekrefter dette utsagnet i intervju.

Haraldsvang skole har utarbeidet en IKT-plan. Planen inneholder oversikt over dataprogrammer, utstyr og en innkjøpsplan. Vi finner også kompetansemålene slik de står for IKT i L-06. Elevene vi intervjuet uttrykker at de i varierende grad har tilgang til IKT som læringsarenaen. Noen klasser hadde denne høsten i følge elevene vi intervjuet kun brukt data i forbindelse med gjennomføringen av nasjonale prøver. Elevundersøkelsen viser også dette hvor PC-bruk skårer 2,78 mens tavleundervisning til sammenligning skårer 4,82. Av hjelpemiddel skårer også bruk av PC/data/internett lavt i denne undersøkelsen. Bruk av digitale verktøy er i L-06 en basisferdighet på linje med for eksempel lesing og regning. Lærerundersøkelsen viser en mer utstrakt bruk av IKT, men på grunn av lav deltakelse har disse tallene begrenset validitet.

Planlegging og vurdering for læring

Skolen har gjort et stort og grundig arbeid med å utarbeide karakterkriterier i alle fag. Disse er tilgjengelige på skolens hjemmeside/Fronter og blir gjennomgått for foresatte og elever. Elevgruppen vi intervjuet uttrykte allikevel usikkerhet i forhold til hva karakterkriteriene i praksis innebar. I intervju sier flere lærere at innsats brukes som et vurderingskriterium for karakter, gjerne som et justeringsverktøy. Vi ser at mange av kriteriene vurderer kompetanse i faget også i forhold til innsats og holdninger. Arbeidet med karakterkriteriene ble utført før ny vurderingsforskrift trådte i kraft, og derfor påpeker skoleledelsen at dette er et utviklingsarbeid som må fortsette. Ny vurderingsforskriften sier:

§ 3-3. Grunnlaget for vurdering i fag

Grunnlaget for vurdering i fag er dei samla kompetansemåla i læreplanane for fag slik dei er fastsette i læreplanverket, jf. § 1-1 eller § 1-3.

I vurderinga i fag skal ikkje føresetnadene til den enkelte, fråvær, eller forhold knytte til ordenen og åtferda til eleven, lærlingen eller lære kandidat trekkjast inn.

§ 3-5. Grunnlaget for vurdering i orden og i åtferd

(...)Grunnlaget for vurdering i orden er knytt til om eleven er førebudd til opplæringa, og korleis arbeidsvanane og arbeidsinnsatsen til eleven er. Det inneber mellom anna om eleven er punktleg, følgjer opp arbeid som skal gjerast, og har med nødvendig læremiddel og utstyr. (...)

Vurderinga av orden og åtferd skal haldast åtskild frå vurderinga av eleven sin kompetanse i fag.

Underveis-
vurdering

Skolen har kultur for å drive vurderingsarbeid og har utarbeidet plan for samarbeid hjem/skole. Elevene vi intervjuet uttrykker at de får lærestøttende veiledning gjennom elevsamtaler og som kommentar til prøver, men at dette varierer fra fag

til fag. Lærere bekrefter dette inntrykket i intervju. Noen lærere viste til gode verktøy for å vurdere elevenes grad av måloppnåelse ut fra kompetansemålene.

Eigenvurdering

Eigenvurderinga til eleven, lærlingen og lære kandidaten er ein del av undervegsvurderinga. Eleven, lærlingen og lære kandidaten skal delta aktivt i vurderinga av eige arbeid, eigen kompetanse og eiga fagleg utvikling, jmf. Opplæringslova § 2-3 og § 3-4. (Forskrift til opplæringsloven § 3-12)

Når det gjelder elevers vurdering av eget arbeid peker både representanter fra foresatte og elever på at dette i liten grad praktiseres. Dette bekreftes også i Elevundersøkelsen. Noen lærere forteller at egenvurdering er blitt gjennomført ved hjelp av ulike skjema i sammenheng med karaktersetting av prøver, logg og elevsamtaler. Andre lærere peker på egenvurdering som utfordrende, blant annet fordi elevene er mest opptatt av slutt karakter. I lærernes Egenvurdering sier 54% at dette er et område for forbedring. Rektor påpeker i sin analyse at Haugesund kommunes fokus på elevvurdering på sikt vil kunne øke elevers medvirkning.

Skolen som lærende organisasjon

Peter Senge har definert fem kriterier for en lærende organisasjon:

Systemtenkning, personlig mestring, felles refleksjon, utvikling av delt visjon og læring i team. (Senge, 1999)

Felles forståelse av TPO

Gjennom intervju med lærere og skoleledelse får vi inntrykk av at skolen har en felles forståelse for begrepet Tilpasset opplæring (TPO). Personalet virker enig om en vid forståelse av begrepet der TPO gjelder alle elever, og ikke kun elever med spesielle behov. Forskning understøtter denne forståelsen:

“Den vide forståelsen av Tilpasset opplæring er mer å oppfatte som en ideologi eller som en pedagogisk plattform som skal prege hele skolen og all virksomhet der.”
(Haug, 2004)

Personalet og ledelsen er imidlertid svært opptatt av de begrensningene som ligger i skolens rammefaktorer. Foreldregruppen vi intervjuet var også opptatt av de fysiske rammene som store klasser og nedslitt bygningsmasse.

Kompetanse og delekultur

Flertallet av lærerne mente at de ble brukt i de fagene der de var best og der de hadde sin kompetanse. Noen lærere stiller spørsmål ved kompetansebruken innen spesialpedagogikk, der det ble nevnt at lærere med denne kompetansen ikke ble brukt godt nok. Ledelsen mener også at de har god oversikt, og at de fleste lærere får sine ønsker oppfylt. Foresatte vi intervjuet hadde inntrykk av at lærerne ble brukt der de var best, og de mente dette var en styrke skolen hadde. Lærerne uttrykker i intervju at de er positive til organisering av fagsamlinger og team som arena for refleksjon og deling av erfaring og ser verdien i dette arbeidet. Fagmøtene styres ikke av ledelsen med tanke på innhold, men enkelte seksjoner kan gis oppdrag fra ledelsen.

*Oppfølging av
resultater og
kartlegginger*

I følge rektors analyse gjennomfører skolen nasjonale prøver og kommunens felles kartleggingsrutiner. Egenvurderingen viser at 31 % av lærerne svarer at skolen ikke har gode kartleggingsrutiner for tidlig å fange opp elever som vil trenge ekstra oppfølging. 20 % mener det er forbedringspotensial i forhold til å bruke resultater fra kartlegginger og nasjonale prøver for å bedre elevenes læringsutbytte. Flere av lærerne forteller i intervju at de ikke kjenner til skolens rutiner for oppfølging. Resultatene fra nasjonale prøver sendes hjem til elevene. Administrasjonen opplyser at elever med svake resultater sjekkes opp mot rettighet til spesialundervisning. Gruppen av foresatte vi intervjuet etterlyste informasjon om oppfølgingsrutiner og var ukjent med at skolen hadde et større fritak og fravær enn kommune- og landsgjennomsnittet på nasjonale prøver i norsk og matematikk i 2008. Rektor forklarer dette med at elever har vært syke eller hatt ferie og at det ikke har vært mulig å ta prøven om igjen for de som har vært borte fra skolen da prøvene ble gjennomført.

*Pedagogisk
plattform*

Skolen har utarbeidet en visjon og en pedagogisk plattform. Visjonen Samarbeid, trivsel og ansvar er kjent og til en viss grad levende i organisasjonen. Rektor sier i sin analyse: "Vi er klare for å gjøre endringer i vårt verdidokument" og "vi må evaluere vår pedagogiske plattform", men sier i intervju at dette er et arbeid skolen ikke vil prioritere nå. Skoleledelsen presiserer at Kunnskapsløftet og Opplæringsloven er de viktigste styringsdokumentene skolen forholder seg til i forhold til læring. Representanter fra FAU kjente til visjonen, men de etterlyser begrepet kunnskap i den. De uttalte at skolen "ikke må glemme kunnskapen i trivsel". Flere av lærerne vi intervjuet var ikke klar over at læring ikke er nevnt i den pedagogiske plattformen eller visjonen, men peker på det store fokuset skolen og skolens ledelse har på læring. Elevgruppen vi intervjuet hadde ikke et bevisst forhold til skolens visjon, men var godt kjent med skolens satsning på trivsel og Olweus.

VII. Råd om veien videre

"Forskrifter til opplæringslova sier at skolevurderingen skal føre til utvikling innen den enkelte skolen og føre til ny kunnskap om betingelser for læring i dagens skole" (Lillejord 13:2003)

Vi vil her peke på områder hvor vi mener skolen har utviklingspotensial. Det er imidlertid skolens oppgave å foreta prioriteringer og gjøre valg i forhold til videre utviklingsarbeid. I rapportens del VI vil en kunne finne andre utviklingsområder/utfordringer som kan være viktige.

For å oppnå et godt og variert læringsmiljø er det viktig at elevene får bruke ulike hjelpemidler, arbeidsmetoder og arenaer i læringsarbeidet. Vi opplever lærerne som bevisste på at variasjon er viktig, men at fokus på begrensingene overskygger mulighetene i praksis. Hvordan kan skolen utvikle de refleksjonsarenaer en har innen team- og fagmøter slik at variasjon innen metode og læringsarenaer preger den enkelte læringsøkt? Ledelsen har en løpende dialog med skoleeier angående problemene som er tilknyttet rammefaktorene. Utfordringen vil være å se mulighetene innenfor de rammene en i dag har.

Haraldsvang skole er på god vei med å målsette læringsarbeidet. For å komme videre i arbeidet kan skolen diskutere: Hvordan kan læringsmål i større grad brukes i undervisningen? Hvordan finne gode rutiner for oppstart og oppsummering slik at det virker læringsfremmende og skaper god struktur?

I del VI har vi vist til skolens arbeid med å lage karakterkriterier i alle fag, som på visse felt ikke er i tråd med den nye vurderingsforskriften. På hvilken måte vil den nye vurderingsforskriften, gjeldende fra august 2009, føre til endringer i skolens karakterkriterier?

Som vi har pekt på tideligere, har skolen et stort fokus på læring. Hvordan kan dette tydeliggjøres i skolens visjon og pedagogiske plattform? Kan dette gjøre visjonen mer levende og retningsgivende for det daglige arbeidet? En annen organisatorisk utfordring vil være å tydeliggjøre og videreutvikle skolens oppfølginger av kartlegginger og nasjonale prøver.

Vi tror at gjennom å arbeide videre med disse utfordringene, vil Haraldsvang skole bli enda bedre innenfor området Tilpasset opplæring. Vi har stor tro på at skolen vil lykkes i arbeidet.

Haugesund, den 15. 11. 2009

André Håland

Marianne Notland

Arnhild Johannessen

Bjørn Nøttum

Linda Merete Strand